

StOKpaardje

Donateursblad van Stichting 't Oude Kinderboek
jaargang 6, nummer 1, 2010
verschijnt 4x per jaar

Colofon

Stichting 't Oude
Kinderboek
Laarstraat 31
7201 CB Zutphen
0575-545117
oudekinderboek@hetnet.nl
di t/m vrij 13.00-17.00
www.stichtingtoudekinderboek.nl
issn 1873-9474

Redactie

Lot van den Akker
Eef Nulden
Reint Jan Terbijhe
Bram van IJperen
Paula Bömer

Comité van Aanbeveling

Bennie Jolink
Nannie Kuiper
Marieke Schriks
Jan Terlouw
Wim Hazeu

Wordt u donateur?

Dan krijgt u:

- *ontvangstbevestiging
- *donateursblad
- *gratis kopersservice
- *eindejaarsattentie

Doelstelling:

Het verzamelen, bewaren
en ter inzage geven van in
principe niet recent
verschenen kinder- en
jeugdliteratuur, in het
bijzonder uit het
Nederlandse taalgebied.

Van het bestuur

Het vijfde jaarverslag (2009) ligt bij StOK ter inzage en is verspreid onder de subsidieverlener, de leden van het Comité van Aanbeveling en de bestuursleden.

In 2009 hebben we ruim 1300 bezoekers ontvangen, wat minder dan in 2008. Ook het aantal leners en het aantal uitgeleende boeken is wat afgenomen. Daar staat tegenover dat steeds meer contact wordt gezocht via telefoon en e-mail en er veel meer in- en externe voorlichting over StOK is gegeven .

Dankzij de voortdurende schenkingen hebben we inmiddels ruim 19.000 boeken.

Aan de voorbereidingen voor het opnemen van het digitale StOK boekenbestand in de Gelderse Collectie van de openbare bibliotheken is in 2009 hard gewerkt. In het voorjaar van 2010 zullen de medewerkers van StOK worden bijgeschoold in het Bicat systeem. Daarmee zal binnen StOK op dezelfde wijze als bij de openbare bibliotheken gewerkt gaan worden.

Enkele medewerkers van StOK zijn actief bezig met het vernieuwen van de website.

De financiële middelen zijn en blijven beperkt. De waarde van de opgebouwde boekenvoorraad is toegenomen. De liquide geldstroom is iets ruimer geworden.

Reint Jan Terbijhe,
voorzitter StOK

Recente schenkingen

- Leonie Kooiker, *Dan liever de lucht in*. Uitgeverij Leopold, Den Haag, 1982
- Leonie Kooiker, *Je kunt het niet meenemen*. Uitgeverij Leopold, Den Haag, 1983
- Henk Barnard, *De Krakkers en het huis van tante Da*. Uitgeverij Van Holkema en Warendorf, Bussum, 1981, vierde druk
- Henk Barnard, *Hier wonen goedgeefse mensen en andere verhalen*. Uitgeverij Van Holkema en Warendorf, Bussum, 1981
- Gertie Evenhuis, *Hendrik Papiertje en de Jongen van Nix*. Uitgeverij Van der Velden, Amsterdam, 1981, tweede herziene druk

Boekbespreking uit de recente schenkingen

Je kunt het niet meenemen door Leonie Kooiker (tekst) en Jan Braamhof (illustraties). Uitgegeven bij Uitgeverij Leopold, Den Haag in 1983.

Dit vrij dunne boekje bestaat uit twee delen. Eigenlijk zou het bij de prentenboeken moeten staan: tweederde van de inhoud bestaat uit tekeningen. Toch past het daar ook weer niet, omdat de inhoud niet echt voor kleuters is.

In het eerste deel is de oma van Marjetje en Simon net gestorven. Ze gaan mee naar de begrafenis en daarna worden de spullen verdeeld tussen moeder, tante Winnie en oom Reinier. In de mooie kamer van oma vinden de kinderen de sleutel van de lade waar oma's juwelen in zitten. Ze besluiten het juwelenkistje in de tuin te begraven, voor oma. Van moeder en tante moeten

ze het weer opgraven, maar ze kunnen het niet meer vinden. Later staat het opeens op het aanrecht. Alles lijkt er nog in te zitten, alleen een medaillon ontbreekt.

Dan leest vader in de krant dat een bekende schilder, Peer is overleden. Hij was erg beroemd en een schilderij van hem is wel honderdduizend gulden waard. Ze hebben Peer nog gezien op de begrafenis van oma. Misschien is het schilderij dat oom Reinier heeft geërfd wel door hem geschilderd! Op de tekening zie je dat het medaillon een portret van Peer bevat.

In het tweede deel krijgen we te maken met Karelkje en zijn moeder, die hem vertelt dat zijn vader, die hij nooit gekend heeft, is overleden. Het was de schilder Peer, die heel rijk is. Karelkje vind het niet erg, maar moet toch mee naar de crematie. Op school scheidt hij op dat hij heel rijk zal worden als de erfenis zal worden verdeeld en dat hij dan een bakkie gaat kopen.

Zijn vriendjes geloven hem niet en ze gaan naar het museum. Daar hangen schilderijen waar Karelkjes moeder op staat.

Bij het openen van het testament blijkt dat Peer zijn geld aan het bouwen van

een Peermuseum wil besteden en dat Karelte het overgebleven geld moet delen met een broer. Deze is al volwassen en erft het geld nu, terwijl Karelte moet wachten tot hij twintig is.

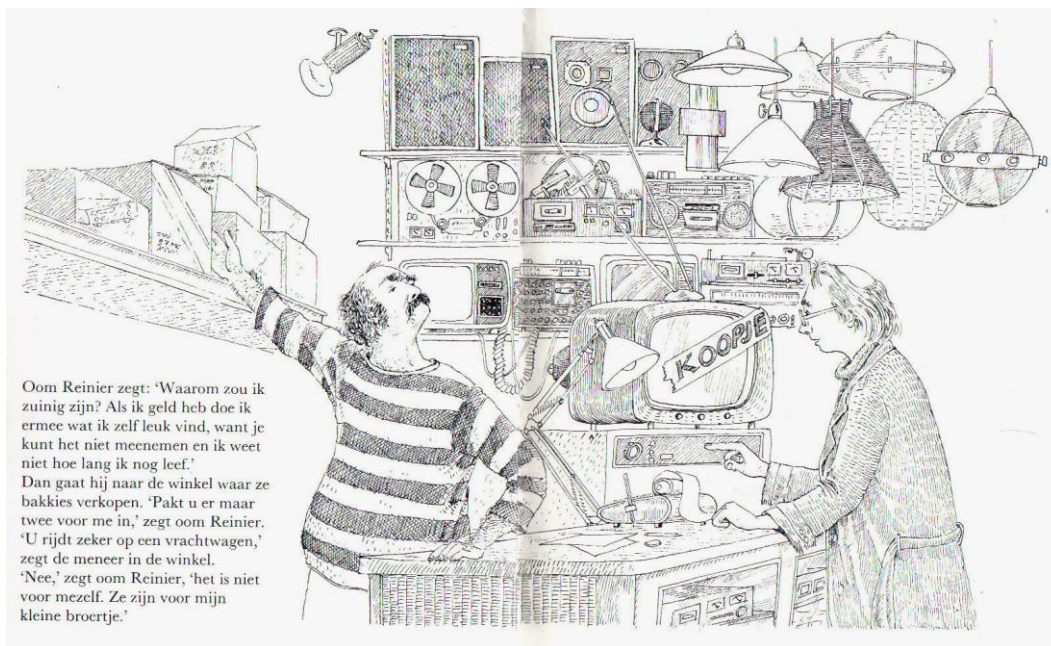
Oom Reinier blijkt opeens rijk te zijn. Als Simon en Marjetje bij hem op bezoek komen, vertellen ze hem van hun vriendje Karelte, die ook dacht dat hij rijk zou worden. Karelte is kwaad op zijn vader, Peer. Dan gaat Reinier naar de winkel en koopt twee bakkies, voor zijn broertje! Op de plaatjes lijkt hij sprekend op Peer.

Een vreemdgaande oma, een ongehuwde moeder, een begrafenis en een crematie komen allemaal, zonder er een probleem

van te maken, aan de orde. De enige dingen die nu al weer verouderd zijn: het bakkie en het plaatje van de elektronikawinkel met tv-toestel en bandrecorder.

Leonie Kooiker, geboren op 20 oktober 1927 te Markelo, heeft als werkelijke naam Mieke Kooyker-Romeyn. Ze publiceerde voor het kinderblad *Kris Kras* voor ze haar eerste kinderboek *Het malle ding van bobbistiek* uitgaf. Voor 1980 heeft ze negen kinderboeken geschreven en na 1980 nog eens een dikke vijftig, waarvan het laatste, *Drie Vrienden*, in 2008.

Lot van den Akker

Te leen bij StOK:

Drie kinderboeken van Gerard van het Reve (1892-1975)

Incl. vraaggesprek met kleinzoon David van het Reve (1950-)

Ver weggestoken in onze bibliotheek, in een "zijstraatje", zes hoog, staan drie boeken van Gerard J.M. van het Reve. Eén onder zijn eigen naam en twee onder de schuilnaam G. Revers. Het eerste is een afgeschreven bibliotheekboek en heeft geleid tot een bespreking (zie elders in dit nummer), de twee andere komen ter sprake in het vraaggesprek met David van het Reve.

Soldaat, bolsjewist en (kinderboeken)schrijver

Van het Reve als soldaat 1912-1914

Wie was deze Gerard Johannes Marinus, geboren Tukker, goeie leerling, ex-wever, politiek activist, soldaat, communist, journalist, volksopruier, redacteur, "geïsoleerd" partijlid, auteur, schrijver van kinderboeken, ex-bolsjewiek, vader en grootvader? In *Mijn rode jaren* geeft Van het Reve zèlf antwoord. Hij doet dat als geboren verteller en in een zeer leesbare stijl. In het voorwoord van deze memoires schetst Karel van het Reve zijn vader als een goedaardig mens met al zijn hebbelijk- en onhebbelijkheden. Kleinzoon David komt straks aan het woord. *Kleine Bolsjewieken* leert ons Van het Reve kennen als schrijver van brieven aan de jonge lezers van zijn krant. Dit boekje geeft een mooie selectie uit de versjes en brieven van Oom Jaap en Tante Nel, alias Gerard en zijn vrouw Net Doornbusch. De foto's en vooral de krantenknipsels over de Enschedese staking van 1924 -en de gevolgen daarvan voor Oom Jaap- verlenen er bovendien een bijzondere documentaire waarde aan.

Enschede en Twente

Het is niet onmogelijk dat we Gerard Sr. en zijn Twentse vrouw al kenden, namelijk als de ouders van Frits van Egters uit *De Avonden*, de overbekende roman van Gerard Jr. Oudejaarsavond 1946 probeert Frits in aanwezigheid van zijn ouders de tijd te doden door te blijven zeuren over radioprogramma's, bessenwijn en olieballen. 'Waren dat gewone olieballen, vader, vroeger bij jou thuis, of volgens het gebruik daar in Twente?' Met het herkennen van bestaande personen in romanpersonages moeten we natuurlijk voorzichtig zijn. In het twintigste hoofdstuk van *Mijn rode jaren* geeft Van het Reve zelf een behartigenswaardige mening hierover ten beste. Inderdaad, "daar in Twente", in textielstad Enschede, in het land van wevers en spinners, wordt Gerard eind negentiende eeuw geboren en groeit er ook op. Als kind uit een arbeidersgezin heeft hij de tegenstelling tussen arm en rijk, alsmede de gevolgen daarvan bewust meegemaakt. Zijn politieke interesse ging uit naar -hoe kon het ook anders- het socialisme en later het communisme. "Rooie" katholieken waren er ook. Een bekend voorbeeld daarvan is de nog altijd niet zalig verklaarde Alphonse Ariëns, de kapelaan die bij de (katholieke) familie Van het Reve aan huis kwam i.v.m. een netelige kwestie.

Vier maanden de cel in

Mei 1924, ten tijde van de Twentse Textielstaking, werd Van het Reve in Enschede gearresteerd na een vermeende opruiende toespraak tot de stakers. Dit kwam hem

uiteindelijk op vier maanden gevangenisstraf te staan. Vanuit de cel schreef hij stukjes voor

het kinderhoekje van De Tribune, het communistische dagblad waar Gerard als journalist en redacteur in dienst was. Als oom Jaap verzorgde hij daar op het laatst de kinderpagina.

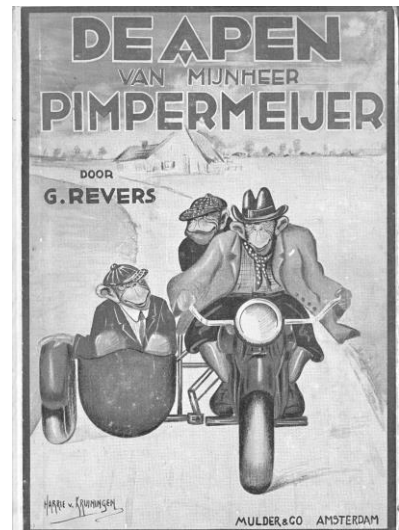
Als Van het Reve nú in zijn geboortestad de Twentse Welle* zou bezoeken, dan zou hij zowel buiten als binnen verbaasd hebben staan kijken. Buiten had hij breed grijnzend en

met uitgestoken hand kameraad Lenin begroet, binnen met voldoening gekeken naar de videopresentatie over Twente in de jaren '20 van de vorige eeuw. En hij had ongetwijfeld meegedaan aan een interactief spelletje over het leven van de Twentse oermens. Eenzelfde oermens speelt de hoofdrol in een kinderboek van Gerard J.M. van het Reve, verschenen in 1965. Naar aanleiding hiervan schreef ik een en kwam vervolgens in contact met David, zoon van Karel van het Reve.

Gesprek met David van het Reve

Eerste gesprek:

Aanvankelijk had David, via zijn vrouw Ileen Montijn, te kennen gegeven weinig stof te hebben voor een interview over zijn grootvader. Waarschijnlijk uit nuchtere bescheidenheid. Dat bleek mee te vallen, al was het alleen maar om de gouden tip die hij me gaf: "Leest u *Mijn rode jaren*". Toen ik veronderstelde dat rode jaren op zijn grootvaders socialistische tijd sloeg, reageerde hij ferm: communistenjaren! Begin jaren '30, zo vertelt hij, wordt mijn grootvader werkloos en begint kinderboeken te schrijven. Hij deed dat onder de naam G. Revers. Drie boeken, uitgegeven bij Mulder en Co. in Amsterdam, en rijkelijk van grappige tekeningen voorzien door Harrie van Kruiningen: *De apen van mijnheer Pimpermeijer*, *De wonderlijke avonturen van jonker Stribbel* en *De avonturen van Pop en Strop*. De laatste titel kreeg bekendheid door een vermelding op tv door Wim de Bie.** Sindsdien zijn deze drie boeken onvindbaar volgens David, dan wel buitengewoon prijzig. Hij herinnert zich die boeken als bepaald humoristisch. Dat kon hij niet zeggen van *Op zoek naar het verloren vuur*. Dat vond hij een saai boek, stroef van stijl en niet aantrekkelijk geïllustreerd. Hij was dan ook niet echt blij dat het boek aan hem was opgedragen. Een opa op wie hij zeer gesteld was, zo vond hij, moest een mooi boek voor zijn kleinzoon schrijven. Een opa die hem mee de stad in nam, naar Artis en Tuchinsky. David kan zich de film *Reis om de wereld in 80 dagen* nog goed heugen. Het was een aardige man, een onderhoudend causeur. Een opa ook die verhalen vertelde. Het korreltje zout hoorde erbij en opscheppen kon hij ook. *Op zoek naar het verloren vuur* zal hij mij als een soort "voorpublicatie" hebben verteld, aldus David. Behalve *Mijn rode jaren* raadde hij me aan *Aarts' Letterkundige Almanak 1992* te lezen. De al besproken en niet uit te vlakken band met Twente kwam ook nog ter sprake: opa had er in de oorlog enige tijd ondergedoken gezeten. Na de oorlog was hij enkele jaren hoofdredacteur van *De Vrije Twentse Courant*.

Tweede gesprek:

Zijn er nog andere Reves die kinderboeken hebben geschreven?

Eigenlijk niet, of het moet Gerard zijn met enkele sprookjes.

Hebben Karel en Gerard model gestaan voor de "personages" uit de Revers-boeken?

Nee, onzin! David benadrukt dat de boeken uit de Revers-serie louter kolderieke verhalen bevatten, niet meer en niet minder.

Almelo of Zutphen? Waar en hoe lang zat hij in de gevangenis?

In beide plaatsen. Twee maanden voorarrest in Almelo en een jaar later twee maanden in Zutphen.

Is er in het werk van uw vader iets te vinden m.b.t. uw grootvader?

Niet veel. In de oorlog heeft mijn vader enkele autobiografische geschriften geproduceerd. Die zijn gepubliceerd in deel 1 van zijn Verzameld Werk, bestaande uit 7 delen, waarvan 1 t/m 3 inmiddels uit zijn. En dan is er natuurlijk het voorwoord in *Mijn rode jaren*.

Wat is uw favoriete kinderboek?

Rob en de stroper van Tjot-Idi, klinkt het overtuigend. Een bibliotheek die de boeken van J.B. Schuil niet heeft, mag zich geen bibliotheek noemen, aldus David. (StOK heeft ze, verzeker ik hem).

Mag er een foto met Gerard Sr. erop gepubliceerd worden t.b.v. dit artikel?

Namens de hele familie geef ik u toestemming hiervoor en ik wens u veel succes met uw bibliotheek.

Bram van IJperen

Bronnen en voetnoten:

Mijn rode jaren. Herinneringen van een ex-bolsjewiek, Gerard J.M. van het Reve, herdruk 1982, De Haan, Haarlem, isbn 9022835839

Kleine Bolsjewieken. De kleuterjaren van Karel en Gerard (van het) Reve, Nop Maas, 1999, L.J. Veen, 2e dr., isbn 9020458124

De Avonden, Simon van het Reve, De Bezige Bij, "leesbibliotheek exemplaar", eerste druk

David van het Reve, vertaler, redacteur

www.iisg.nl/bwsa

*Museum in Enschede, waar Lenins reusachtige standbeeld nog staat opgesteld t/m 28/2/10 in het kader van de expositie 20 jaar DDR

**De Bie, in het bezit van dat kinderboek, bemachtigde er nog één en noemde dat een vette kluij voor Reve-vorsers,

Van LEES MEE! naar LEES MEER Boekvergelijking door Lot van den Akker

Bij de schoolboekjes ontdekte ik bij twee verschillende series hetzelfde boekje, getiteld: *IJzeren Hamer*. Ze vielen me niet alleen op door de titel, maar ook door hetzelfde plaatje op de voorkant; een meisjeskopje met een stoere vent op de achtergrond. Het zijn allebei leesboekjes voor de 5^e klas van de lagere school onder redactie van B. Mol. Ze zijn allebei geschreven door H.B.M. Weultjes en geïllustreerd door Ben Korsthuis. De ene uitgave uit de serie *Lees mee!*, komt echter van uitgeverij St. Gregoriushuis te Utrecht, de andere, uit de serie *Lees meer* van uitgeverij J.F. Duwaer & Zonen te Amsterdam.

Op het eerste gezicht is ook het verhaal hetzelfde: het gaat over de "Bokkenrijders", een bende in Limburg,

die plunderend en brandstichtend door de streek trekt. IJzeren Hamer, een sterke smid met een lief dochtertje, raakt op het slechte pad en sluit zich aan bij de bende, die in de kroeg van Slimme Toon, *De zwarte Bok*, bij elkaar komt. Het dochtertje lijdt daar vreselijk onder en wordt ziek. Op het eind komt de smid weer op het rechte pad. Maar hoe verschillend is in beide boekjes de sfeer en de weg naar de ontknoping! Uitgaande van de veronderstelling dat de versie van St. Gregoriushuis de oorspronkelijke is, was

het leesboekje geschreven voor het katholieke onderwijs.

Het wemelt van verwijzingen naar allerlei katholieke rituelen en gebruiken: een pastoor, die aan het brevier-bidden

is, er wordt gezongen tijdens de H. Mis en de paters geven les in het klooster aan de kinderen uit de stad Heerlen (met een plaatje van een vrolijke balspelende pater).

De kermis begint met een H. Mis. Marliesje, het dochtertje van de smid gaat, als ze boodschappen moet doen, de kerk binnen om te bidden bij een prachtig Mariabeeld van wit marmer. Als de Bokkenrijders een boerderij hebben overvallen, wordt er een pelgrimstocht naar de Mariakapel georganiseerd met een processie en bruidjes met bloemen om de zegen over Heerlen af te smeken en de mensen worden ook gezegend. De smid doet echter niet mee. Hij zit in het café en wordt trouw aan de Bokkenrijders, waarbij hij God, Maria, alle Heiligen en de Paus van Rome afzweert. Marliesje wordt ziek en ziet in haar koortsdromen twintig engeltjes en Maria verschijnen. De laatste roept haar tot zich. Intussen heeft haar vader de molenaar en zijn zoontje doodgeslagen voor wat goudstukken. Het meisje gaat ondanks haar slechte gezondheid naar de kerk en komt met zware longontsteking thuis. De dokter laat de pastoor roepen om haar te bedienen. Alle rituelen van het Heilig Oliesel worden uitvoerig beschreven, met zalving, biecht en Heilige communie etc. etc. Marliesje sterft, maar de smid komt tot inkeer. Jezus had haar leven als offer aangenomen. Dan komt de bende van de Bokkenrijders naar de smid om wraak te nemen voor zijn afvalligheid. Zij slaan hem morsdood. Maar zie zijn ziel gaat naar de hemel. Einde verhaal.

Je kunt je bijna niet voorstellen hoe dit verhaal zonder geloofskennmerken opnieuw verteld zou kunnen worden. Maar weer onder redactie van B. Mol maakt H.B.M. Weultjes een gemoderniseerde versie voor de openbare scholen.

Waar de paters lesgeven, worden wat Limburgse gezegden aangehaald. De slechtheid van Slimme Toon blijkt niet uit het feit dat hij nooit naar de kerk gaat, maar hij "is niet te vertrouwen en doet niets dan liegen en bedriegen". Waar Marliesje eerst naar het Mariabeeld gaat, zoekt ze nu troost bij een vriendinnetje. In plaats van de pelgrimstocht hangt de burgemeester een aanplakbiljet op om te waarschuwen tegen de Bokkenrijders. Marliesje roept niet Maria aan, na een enge droom, maar ze denkt: "Was mijn moeder nog maar hier." (deze is al jong gestorven). Bij een volgende droom ziet ze niet Maria, maar een feeën-koningin (met hetzelfde plaatje als bij de Mariaverschijning).

Het slot was voor de modernere uitgave ook iets te heftig: de smid had alleen de molenaar doodgeslagen, niet ook het zoontje. Marliesje sterft niet, maar wordt beter. De smid betert zijn leven en de Bokkenrijders wreken zich door hem te ontvoeren. Marliesje gaat zo lang bij de dokter wonen en na twee jaar komt de smid weer thuis. Eind goed, al goed!

Zo is wat eerst een religieuze bekering leek, geworden tot een gewoon moralistisch verhaaltje. Toch jammer voor het openbaar onderwijs!

in

De Almense Mölle

vindt u :

Galerie De Blauwe Deur.

Een kunstgalerie, die het hele jaar door schilderijen, tekeningen, beelden en fotografie exposeert.

De galerie is geopend op woensdag 10.00-17.00, op donderdag en vrijdag 14.00-17.00 (van november tot half maart gesloten op do & vrij), de eerste zondag van de maand en het eerste weekend van de maand op zaterdag en zondag 12.00-17.00.

Kom gerust eens een kijkje nemen.

www.blauwedeur.nl

Helder geformuleerde, goed verzorgde taal, maar ook droog-monotoon Nederlands is te lezen in *Op zoek naar het verloren vuur*, Gerard J.M. van het Reve, 1965, uitgeverij L.J. Veen. Hoe zat dat met het vuur? Eerst was er de dondergod, die het vuur via een vlammeende pijl naar de aarde had geschoten. De holbewoners van toen vreesden echter niet in staat te zijn het vuur gaande te houden en, nog belangrijker, opnieuw aan te krijgen. Er moest iets gebeuren om te voorkomen dat er op een dag echt geen vuur meer zou zijn. Men moest een middel vinden om zelf een vlammetje te maken. Zo gezegd, zo gedaan. Ene Onno was op een keer zo kwaad dat hij de ene rivierkei op de andere smeed. De vonken sprongen eraf! Nog een ontdekking: 'Even die beuk omverhalen'. Op vernuftige wijze, zonder bijl of zaag, werd een enorme woudreus geveld. In zijn nawoord betoogt de schrijver dat er ooit ook iemand op de gedachte moet zijn gekomen om een uitgeholde boomstam te voorzien van een mast en aan elkaar genaaide stukken zeemleer. 'Wie het beter weet moet het maar zeggen', grapt hij. Niets ten nadele van illustrator Friso Henstra (bekend van o.a. *Black, de zwarte hengst*), maar als er in dit boek méér en vooral leukere plaatjes hadden gestaan, was dat het boek waarschijnlijk ten goede gekomen.

----- De opdracht in het boek luidt: " Voor David, aan wie dit verhaal reeds werd verteld toen hij nog een kleine jongen was."

Bram van IJperen

in- en verkoop van:

jeugdboeken
geïllustreerde jeugdboeken
antiquarische strips
plaatsjesalbum/reclameuitgaven
prentenboeken

4 à 5x per jaar geven wij een catalogus uit met de nieuwste aanwinsten op bovengenoemde onderwerpen

bezoek na afspraak

Antiquariaat
de Spreng

Ton van der Heijden

Boompjes 1
4286 LE Almkerk
0183-403402
06-20955325
ajmvdheijden@planet.nl

